

Nušlifuotas brangakmenis

Pulitzerio premijos laureatė Geraldine Brooks

Hannah Kent

Paskutinės apeigos

baltos lankos

Hannah Kent

Paskutinės apeigos

Iš anglų kalbos vertė Jovita Groblytė-Hazarika

baltos lankos

Mane išvedė iš kambario ir vėl uždėjo antrankius. Šįkart atsiuntė teismo tarnautoją – jauną, nervingai besišypsantį vyrą su raupsų pėdsakais. Atpažinau jo veidą, tai tarnas iš Hvamuro. Jam pravėrus burną pasimatė išpuvę dantys. Iš burnos sklido siaubingas kvapas, bet tikriausiai ne ką baisnesnis nei mano. Žinau, kad ieškau priekabių. Aš aptekusi purvais ir susikaupusiomis savo kūno ašaromis: krauju, prakaitu, riebalais. Nepamenu, kada paskutinį kartą prausiausi. Plaukai primena riebaluotą virvę; bandžiau juos laikyti supintus, bet man neleido su savimi turėti raištelių, įsivaizduoju, pareigūnui atrodžiau kaip tikra pabaisa. Gal dėl to jis ir nusišypsojo.

Jis išvedė mane iš to siaubingo kambario ir vedė tamsiu koridoriumi, prie mūsų prisijungė kiti vyrai. Jie žengė tylėdami, bet aš jaučiau juos už savęs, jų žvilgsniai priminė šaltus rankų gniaužtus ant kaklo. Po ištisų mėnesių kambarėje, kur sklandė dvokiantis mano pačios burnos kvapas ir naktipuodžio smarvė, mane Storaborgo koridoriais išvedė į purviną kiemą. Lauke lijo.

Kaip apsakyti, ką reiškia vėl kvėpuoti? Pasijutau lyg gimusi iš naujo. Išėjusi į pasaulio šviesą svirduliavau ir giliais gurkšniais rijau šviežią jūros orą. Buvo vėlyvas dienos metas:

šlapia popietės burna įsisiurbė man į veidą. Tą trumpą akimirką, kai mane išvedė pro duris, mano siela pražydo. Nukritau su visais savo sijonais į purvą ir iškėliau veidą aukštyn, lyg maldai. Norėjosi raudoti iš palengvėjimo nuo šviesos.

Vyras pasilenkė ir pakėlė mane taip, tarsi rautų usnį iš ten, kur jai nederia augti. Tik tada pastebėjau susirinkusią minią. Iš pradžių nesupratau, ko tie žmonės, vyrai ir moterys, tarnai ir kaimynų vaikai, sustingę stovi aplink ir tylėdami spokso. Vėliau suvokiau, kad jie žiūri ne į mane. Supratau, kad tie žmonės manęs nemato. Aš buvau du mirę vyrai. Aš buvau deganti sodyba. Aš buvau peilis. Aš buvau kraujas.

Nežinojau, kaip man priešais juos elgtis. Tada pamačiau kiek atokiau stovinčią Rožą, spaudžiančią savo mažosios dukters ranką. Pamačius pažįstamą veidą, man kiek prašviesėjo, nusišypsojau. Bet tai buvo klaida. Minia pasiuto. Tarnaičių veidai persikreipė ir tylą staiga nutraukė šaižus vaiko riksmas: *Fjandi! Šėtonas!* Jis sprogo tarsi iš geizerio trykstantis vanduo. Mano šypsena dingo.

Atrodo, kad išgirdusi įžeidimą minia prabudo. kažkas nervingai nusijuokė, vyresnė moteris nutildė ir išsivedė vaiką. Visi ėmė skirstytis į namus arba tęsti darbų, dulksnoje likau viena su pareigūnais, su nuo prakaito sukietėjusiomis kojineis ir po purvina oda degančia širdimi. Kai atsisukau, Rozos nebebuvo.

Dabar keliamume per Islandijos šiaurę, į kitą šios juodos, vandens plakamos ir vandenyne mirkstančios salos pusę. Per kalnus, vydamiesi savo šešėlius.

Mane pririšo prie balno it laidoti vežamą lavoną. Jų akyse aš jau mirusi, mano vieta kape. Rankas surišo priekyje. Jojant šioje siaubingoje procesijoje geležiniai pančiai taip spaudžia rankas, kad akyse net pajuoduoja. Jau pripratau tikėtis blogo. Keli prižiūrėtojai Storaborge smurtu paženklino mano kūną, įamžino savo neapykantą, čia žymė, čia mėlynės, žydinčios lyg

žvaigždžių puokštė, po oda įkalinta juodais ir geltonais dėmėmis. Manau, kad kai kurie iš jų pažinojo Nataną.

Tačiau dabar jie mane veža į rytus ir, nors esu pririšta kaip į skerdyklą vežama avis, jaučiuosi dėkinga, kad grįžtu į slėnius, kur uolos užleidžia vietą žolei, nesvarbu, kad ten teks mirti.

Arkliai sunkiai žengia per kupstus, norėčiau žinoti, kada jie ruošiasi mane nužudyti. Įdomu, kur jie mane saugos, laikys rūsyje kaip sviestą, kaip rūkytą mėsą. Kaip lavoną, laukdami, kada atšils žemė ir bus galima mane pakišti po ja kaip akmenį.

Jie man nieko nesako. Sukausto rankas geležiniais antrankiais ir vedasi, o aš seku iš paskos kaip karvė. Geriau jau nesispardyti, nes papjaus. Virvė ir liūdnas galas. Nudelbiu galvą, einu kur vedama ir tikiuosi, kad ne kapan, dar ne.

Įkyrios musės. Jos tupiasi ant veido ir į akis, kutena savo kojomis ir sparnais. Jas traukia prakaitas. Grandinės per sunkios, kad pajėgčiau jas nuvaikyti. Nors jos skirtos vyrui, jas suveržė tvirtai.

Taip gera judėti, jausti arklio šilumą po kojomis: jausti kitą gyvybę ir taip stipriai nebešalti. Tiek ilgai teko būti pusiau sušalus, tarytum mano kaulų čiulpuose būtų apsigyvenusi žiema. Tų nesibaigiančių viduje praleistų dienų ir neapykantos kupinų žvilgsnių pakaktų bet kam, kad kaulai apsitrauktų šarma. Todėl dabar daug geriau būti lauke. Geriau jau kažkur keliauti, nors ir su galybeusių aplink, negu iš lėto pūti kambaryje it kūnui karste.

Anapus dūzgiančių vabzdžių ir risnojančių arklių ritmo girdisi tolimas gaudesys. Gal tai vandenynas – nepalaujamas Tingejraro smėlių plakančių bangų ošimas. O gal man vaide-nasi. Jūra užvaldo protą. Kaip Natanas sakydavo, jeigu įsileisi, tavęs nebepaliks. Kaip moteris, sakė jis. Jūra neduoda ramybės.

Tas pirmasis pavasaris Ilugastadire. Šviesa atėjo taip, lyg būtų atvyta, – išplėstomis akimis ir drebanti. Jūra buvo

rami – Natanas stūmė valtį su irklais šonuose jos sidabruotu paviršiumi.

– Tylu kaip bažnyčios kieme, – pasakė šypsodamas, o jo rankos kilnojosi sulig vandens bangavimu.

Girdėjosi medžio girgždėjimas ir prislopintas irklų keiksnėjimas, plakantis jūros paviršių.

– Laikykis, kol manęs nebus.

Negalvok apie jį.

Kiek mes jojame? Valandą? Dvi? Laikas slidus kaip aliejus. Bet negali būti daugiau nei dvi valandos. Pažįstu šias vietas. Žinau, kad dabar keliaujame į pietus, tikriausiai link Vatnsdaluro. Keista, kaip iškart suspaudžia širdį. Kada paskutinį kartą mačiau šį kraštą? Prieš kelerius metus? Daugiau? Niekas nepasikeitė.

Esu arčiausiai namų nei kada nors daugiau būsiu.

Keliaujant pro keistas kalvas prie slėnio pradžios pasigirsta kranklių kranksnėjimas. Jų tamsūs siluetai atrodo lyg pranašingi ženklai spindinčioje dangaus mėlynėje.

Visas tas naktis Storaborge, toje tamsioje, apgailėtinoje lovoje, įsivaizduodavau, kad esu lauke ir Flagoje maitinu kranklius. Krankliai yra žiaurūs, bet išmintingi paukščiai. Jeigu sutvėrimai nepasižymi gerumu, juos gali mylėti už išmintį. Vaikystėje stebėdavau, kaip krankliai susiburdavo ant Undirfelio bažnyčios stogo, vildamasi sužinoti, kas mirs. Sėdėdavau ant sienos ir laukdavau, kol kuris nors išmes plunksną, tikėdavausi pamatyti, į kurią pusę paukštis pasuks savo snapą. Kartą taip nutiko. Ant medinio stoglangio įsitaisęs kranklys pasuko snapą link Bakio, ir tą pačią savaitę berniukas nuskendo, jį rado žemupyje išpurtusį ir papilkėjusį. Kranklys žinojo.

Siga neturėjo nė menkiausio supratimo apie košmarus ir dvasias. Vieną vakarą mes kartu mezgėme Ilugastadire ir išgirdome nuo jūros sklindantį širdį veriantį kranklio klyksmą.

Liečiau jai niekada nekviesti ir nemaitinti šių paukščių sutemus. Pasakiau, kad tamsoje kranksintys krankliai yra dvasios ir jos nužudys vos užmetusios į tavo akį. Esu tikra, kad ją išgąsdinau, kitaip ji nebūtų pasakiusi to, ką vėliau pasakė.

Įdomu, kur dabar Siga. Kodėl jie neleido jos laikyti kartu su manimi Storaborge. Vieną rytą, kai buvau sukaustyta grandinėmis, ją išvežė nepasakę kur, nors klausiau ne kartą.

– Toliau nuo tavęs, – atsakė. – Ir to pakaks.

– Agnes Magnusdotir! – Šalia jojančio vyro veidas atrodo griežtas. – Agnes Magnusdotir. Turiu jus informuoti, kad iki egzekucijos įvykdymo būsite laikoma Kornse.

Jis kažką skaito. Jo akys nuleistos į pirštines.

– Esate šios šalies teismo nuteista nusikaltėlė ir iš jūsų atimta teisė į laisvę.

Jis sulanksto popieriaus lapą ir įsikiša į pirštinę.

– Būtų geriau, jei pakeistum tą piktą veido išraišką. Kornse gyvena geri žmonės.

Štai, žmogau. Štai tau šypsena. Ar tinka? Ar matai, kaip suskeldėjo lūpos? Ar matai mano dantis?

Jis aplenkia mano kumelę ir pamatau, kad jo marškinių nugara šlapia nuo prakaito. Ar jie specialiai taip sugalvojo? Iš visų vietų Kornsas. Norisi staugti.

Vakar, kai tupėjau tamsiame Storaborgo sandėliuke, Kornsas būtų skambėjęs kaip rojus. Vaikystės vieta, upė, šviesi žolė, pavasarį iš velėnos kauburių besisunkiantis vanduo. Bet dabar matau, kad tai bus pažeminimas. Slėnio gyventojai mane pažins. Jie prisimins, kokia buvau dar kūdikis, vaikas, nuo sodybos prie sodybos lakstanti moteris, o tada pagalvos apie žudikus ir pamirš tą vaiką ir tą moterį. Neprisiverčiu į save pasižiūrėti. Nuleidžiu akis į arklio karčius, ant plaukų ropojančias utėles ir nebežinau, ar jos kumelės, ar mano.

Pastorius Totis pasilenkė prie žemos durų staktos ir išėjęs į lauką prisimerkė nuo rausvos vidurnakčio šviesos. Žemutiniame, toliausiai į šiaurę nusidriekusi, lauko gale pamatė artėjančių arklių siluetus. Tarp raitelių pabandė įžiūrėti moterį. Figūras gaubė auksinis šviesos srautas ir jos atrodė mažos bei tamsios.

Pro duris išėjusi Margretė atsistojo jam už nugaros.

– Tikiuosi, su mumis pasiliks keli vyrai, kad ji mūsų miegančių nenugalabytų.

Totis pasisuko ir pažvelgė į rūstų Margretės veidą. Ji irgi prisimerkusi raukėsi mėgindama įžiūrėti raitelius, jos kaktą vagojo raukšlės. Žili plaukai buvo surišti į dvi kietas tvirtas kasas ir susukti, o ant jų užmauta geriausia jos juoda kepurė. Totis pastebėjo, kad ji nusijuosusi savo purviną prijuostę, kurią ryšėjo jį pasitikdama vakare.

– Ar prie mūsų prisijungs jūsų dukterys?

– Jos nebepastovi iš nuovargio. Abi nusiunčiau miegoti. Nesuprantu, kodėl nusikaltėlę reikia atvežti vidury nakties.

– Turbūt kad netrikdytų kaimynų, – taktiškai tarė Totis.

Margretė prikando apatinę lūpą ir jos skruostus užliejo raudonis.

– Nenoriu savo namuose laikyti velnio išperų, – ištarė prislopintu balsu. – Pastoriau Toti, reikia jai parodyti, jog jos čia niekas nelaukia. Tegul išveža tą moterį į salą, jeigu nenori jos laikyti Storaborge.

– Visi privalome atlikti savo pareigą, – sumurmėjo Totis stebėdamas, kaip palyda pasuka sodybos lauko link. Iš priekinės kišenės išsitraukė savo uostomąjį tabaką ir paėmė žiupsnelį. Atsargiai pasidėjęs ant kairiojo nykščio krumplio įdubimo palenkė galvą ir įkvėpė.

Margretė atsikosėjo ir nusispjovė.

– Net jeigu tai reiškia, kad esame įspeisti į kampą, pastoriau Toti? Taip, jūs tai vyras, jaunas vyras, bet jūs Dievo žmogus. Nemanau, kad ji jus žudytų. O kaip su mumis? Mano dukterimis? Viešpatie, kaip mes galėsime ramiai miegoti?

– Jie su jumis paliks pareigūną, – sumurmėjo Totis ir pastebėjo, kad vienas raitelis atsiskyrė ir risčiomis pasileido link jų.

– Jie privalo. Kitaip pati nutempsiu ją atgal į Storaborgą.

Margretė sukryžiavo rankas ant krūtinės ir pakėlė akis į nedidelį tyliai virš Vatnsdalsfjalo kalvų grandinės skrendančių kranklių pulką. Jie priminė danguje besisukančius juodus pelenus.

– Pastoriau Toti, ar jūs tradicijų žmogus? – paklausė Margretė.

Totis pasisuko į ją mąstydamas apie užduotą klausimą.

– Jeigu jos kilnios ir krikščioniškos.

Margretė suspaudė lūpas.

– Ar žinote, kaip teisingai vadinasi kranklių pulkas?

Totis papurtė galvą.

– Sąmokslas, pastoriau. *Såmokslas*.

Ji pakėlė antakį taip, lyg kviestų jį prieštarauti.

Totis stebėjo, kaip paukščiai sutupia ant galvijų tvarto pastogės.

– Ar tikrai, šeimininke Margrete? Maniau, kad jie vadinami negailestingumu.

Margretė nespėjo atsakyti, nes link jų skubantis raitelis jau pasiekė lauko pakraštį.

– *Komið þið sæl og blessuð!* – sušuko jis.

– *Drottin blessi yður.* Ir telaimina jus Dievas, – abu vienasbalsiai atsakė.

Prieš priedami Margretė su Točiu palaukė, kol vyras nulips nuo arklio. Jie pasisveikino oficialiai ir įprastai

pasibučiuodami. Vyras buvo šlapias nuo prakaito ir stipriai atsidavė arkliu.

– Ji čia, – pranešė uždusęs. – Ir greičiausiai bus išvargusi nuo kelionės.

Jis nutilo, nusiėmė kepurę ir ranka perbraukė savo prakaituotus plaukus.

– Manau, kad ji nesukels sunkumų.

Margretė purkštelėjo.

Vyras šaltai nusišypsojo.

– Mums liepta čia pernaktuoti, kad užtikrintume, jog taip ir bus. Įsikursime prie ūkio lauko.

Margretė reikšmingai linktelėjo.

– Tik neištrypkite žolės. Gal norite pieno? Pasukų ir vandens?

– Ačiū, – atsakė vyras. – Atsilyginsime už jūsų gerumą.

– Nebūtina, – pro suspaustas lūpas ištarė Margretė. – Tik prižiūrėkite, kad ta kalė nesiliestų prie peilių mano virtuvėje.

Vyras prunkštelėjo ir nusekė paskui Margretę į trobą. Einant pro šalį, jam už rankos sugriebė Totis.

– Kalinė prašė, kad su ja pasikalbėčiau. Kur ji?

Vyras parodė į atokiausiai nuo namo stovintį arklių.

– Toji surūgusiu veidu. Jaunesnioji tarnaitė lieka Midhope. Sako, kad ji laukia atsakymo po apeliacijos.

– Apeliacijos? Maniau, kad joms paskelbtas nuosprendis.

– Daugelis Vatnsneso gyventojų viliasi, kad Siga sulauks Karaliaus malonės. Per jauna ir per miela mirti, – vyras nutaisė rūgščią miną. – Ne taip, kaip šita. Jos būdas keičiasi priklausomai nuo nuotaikos.

– Ar ji laukia apeliacijos?

Vyras nusijuokė.

– Nemanau, kad ji turi galimybių. Blondalis nusižiūrėjo jauniausią. Žmonės kalba, kad ji jam primena jo žmoną. O šita... Blondalis nori parodyti pavyzdį.

Totis pažvelgė į lauko pakraštyje sustojusius arklius. Vyrai lipo nuo jų ir krovė žemyn savo ryšulius. Ant arklio liko sėdėti tik viena figūra. Totis pasilenkė prie vyro.

– Koks jos tikras vardas? Ar ją vadinti?..

– Tiesiog Agnes, – pertraukė vyras. – Ji atsilieps, jei kreip-
sitės Agnes.